

EDUSKUNNAN OIKEUSASIAMIES

EDUSKUNNAN
OIKEUSASIAMIEHEN
KERTOMUS
VUODELTA
2015

Vammaisten henkilöiden oikeudet

Sisällysluettelo

4.13	Vammaisten henkilöiden oikeudet	239
4.13.1	Toimintaympäristö ja säädösmuutoksia	239
	<i>YK:n vammaisyleissopimus</i>	239
	<i>Laitoshoidosta asumispalveluihin</i>	240
	<i>Säädösmuutoksia</i>	240
4.13.2	Laillisuusvalvonta	241
	<i>Kantelut</i>	241
	<i>Tarkastukset</i>	241
	<i>Lausunnot</i>	242
4.13.3	Ratkaisuja	242
	<i>Sosiaalihuolto</i>	242
	<i>Sosiaalivakuutus</i>	246
	<i>Terveydenhuolto</i>	247
	<i>Opetus ja kulttuuri</i>	248
	<i>Muita ratkaisuja</i>	248

4.13

Vammaisten henkilöiden oikeudet

Vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevat asiat ovat yksi oikeusasiamiehen kanslian painopiste-alueista, koska YK:n vammaisyleissopimuksen ratifioinnin myötä eduskunnan oikeusasiamies, Ihmisoikeuskeskus ja sen ihmisoikeusvaltuuskunta saavat erityistehtävän edistää, suojella ja seurata sopimuksen täytäntöönpanoa. Tämän vuoksi kertomuksessa on oma jakso vammaisten henkilöiden oikeuksista viime vuoden tapaan.

Asiaryhmän ratkaisijana toimi OA *Petri Jääskeläinen* ja pääesittelijänä oikeusasiamiehensih-teeri *Minna Verronen*. Jaksossa esitetään kootusti oikeusasiamiehen ratkaisuja, joissa oli ratkaistavana vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista koskevia kanteluita tai omia aloitteita.

Kaikki kanteluasiat tilastoidaan ensisijaisesti niiden viranomaistahojen ja hallinnonalojen (sosiaalihuolto, sosiaalivakuutus, terveydenhuolto, opetus- ja kulttuuriviranomaiset jne.) mukaan, joita ratkaisuissa arvioidaan. Laillisuusvalvonnassa voi tulla kaikilla hallinnon alueilla tarkasteltavaksi vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen. Tässä jaksossa käsitellään hallinnonalasta riippumatta sellaisia asioita, joissa vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen on ollut keskeistä.

Vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen on ollut kertomusvuonna edellisvuoden tapaan teemana tarkastuksilla ja perehtymiskäynnillä. Teemaa käsitellään tarkemmin jaksossa 3.6. Lisäksi kertomuksen jaksossa 3.3 käsitellään oikeusasiamiehen kansallisena valvontaelimenä tekemiä tarkastushavaintoja, jotka voivat liittyä myös vammaisiin henkilöihin.

4.13.1

TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA SÄÄDÖSMUUTOKSIA

YK:n vammaisyleissopimus

Vammaisyleissopimuksen (kansainvälinen lyhenne: CRPD) tarkoituksena on edistää, suojella ja taata vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden ihmisarvon kunnioittamista. Syrjäntäkielto, esteettömyys ja saavutettavuus ovat yleissopimuksen johtavia periaatteita. Yleissopimuksessa korostetaan myös vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja mahdollisuutta osallistua heitä koskevaan päätöksentekoon.

Yleissopimus edellyttää, että sopimuspuolet toteuttavat tarvittavat lainsäädännölliset tai muut toimenpiteet, joilla mahdollistetaan vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus yhteiskunnassa. Vammaisyleissopimus konkretisoi, mitä nämä yhdenvertaisesti kaikille kuuluvat oikeudet tarkoittavat vammaisten henkilöiden kohdalla ja miten valtion tulee tukea vammaisia henkilöitä oikeuksiensa käyttämisessä. Esimerkiksi sosiaalihuoltolain soveltamisalaan liittyviä artikloita ovat yleisten periaatteiden ja veloitteiden lisäksi muun muassa artikla 9 (esteettömyys), artikla 19 (eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä), artikla 20 (henkilökohtainen liikkuminen), artikla 26 (kuntoutus) ja artikla 27 artikla (työ ja työllistyminen) sekä artikla 28 (riittävä elintaso ja sosiaaliturva).

Vammaisyleissopimus määrittelee vammaisiksi henkilöiksi ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka voi vuorovaikutuksesta erilaisten esteiden kanssa estää heidän täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisensa yhteiskuntaan

yhdenvertaisesti muiden kanssa. On huomattava, että vammaisuuden kuvaamisen lähtökohtana on oltava henkilön suhde (vuorovaikutus, asenteet) ympäröivään yhteiskuntaan eikä lääketieteellinen diagnoosipohjainen määrittely.

Vammaisuuden käsite ei ole myöskään muuttamaton vaan kehittyvä käsite. Vammaisyleissopimus sisältää laaja-alaisen vammaisuuden määrittelyn, jonka turvin voidaan mahdollisimman hyvin varmistaa eri tavoin vammaisten ihmisten oikeudet ja yhdenvertaisuus. Vammaisyleissopimus edellyttää ihmisoikeuksien huomioon ottamista kaikilla elämän osa-alueilla. Uutena velvoitteena on kohtuullisen mukauttamisen vaatimus. Sopimus merkitsee askelta syrjintäkielloista ja muodollisesta yhdenvertaisuudesta kohti rakenteiden ja asenteiden kokonaisvaltaista muuttamista.

Laitoshoidosta asumispalveluihin

Kehitysvammaisia henkilöitä on arvioitu olevan Suomessa noin 40 000. Kehitysvammahuollossa palvelurakenteen muutos laitoshoidosta autettuun asumiseen on jatkunut koko 2000-luvun. Kaikkiaan laitoshoidon asiakkaiden määrä on vähentynyt 55 % ja autetun asumisen noussut 2000-luvulla 157 %. Pitkäaikaisasiakkaina kehitysvammalaitoksissa oli vuoden 2014 lopussa yhteensä 1 117 henkilöä, mikä on 16 % vähemmän kuin edellisellä vuonna. Pitkäaikaisasiakkaina on laskettu asiakkaat, joille on tehty pitkäaikashoidon päätös tai jotka ovat olleet hoidossa yli 90 vuorokautta.

Vuoden 2014 lopussa kehitysvammaisten autetun asumisen piirissä oli noin 7 145 henkilöä. Kehitysvammaisten henkilöiden laitosasumisen purkamisen tavoitteena on, että vuoteen 2016 mennessä laitoksissa asuu enintään 500 asukasta. Laitoshoidon purku jatkuu vuoteen 2020 saakka. Asumisratkaisujen järjestämiseen ja asuntojen tarpeeseen vaikuttaa laitoshoidon purun lisäksi nuorten muuttaminen pois lapsuudenkodeista. Valtakunnallisen suunnitelman tavoitteena on, ettei vammaisia lapsia sijoiteta laitokseen.

Säädösmuutoksia

Eduskunta hyväksyi YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen ja sen valinnaisen lisäpöytäkirjan voimaansaattamislain sekä lain eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain muuttamisesta (EV 374/2015 vp., HE 284/2014 vp) maaliskuussa 2015.

Samalla eduskunta edellytti, että ennen yleissopimuksen ratifioinnin loppuunsaattamista varmistetaan, että YK:n vammaisopimuksen 14 artiklan edellytykset täyttyvät kansallisessa lainsäädännössämme. Tämä tarkoittaa käytännössä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamista. Samassa yhteydessä eduskunnan oikeusasiamiehestä annettuun lakiin lisättiin uusi 3 b luku ja 19 § (374/2015), jossa säädetään oikeusasiamiehen, Ihmisoikeuskeskuksen ja sen ihmisoikeusvaltuuskunnan toiminnasta edellä mainitun sopimuksen 33 artiklan 2 kohdan mukaisena järjestelmänä, jota yleissopimuksessa kutsutaan rakenteeksi ja jonka tehtävänä on edistää, suojella ja seurata sopimuksen täytäntöönpanoa.

Edellä mainitut lait tulevat voimaan vasta erikseen annettavalla valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana. YK:n vammaisyleissopimuksen ja sen valinnaisen lisäpöytäkirjan kansallinen voimaansaattaminen tuovat oikeusasiamiehelle osana kansallista ihmisoikeusintituutiota uusia tehtäviä vammaisten henkilöiden oikeuksien valvonnassa.

Eduskunnan käsiteltävänä on vaadittujen muutosten toteuttamiseksi hallituksen esitys laiksi kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamiseksi (HE 96/2015 vp). Lakiin ehdotetaan lisättäväksi muun muassa säännökset rajoitustoimenpiteiden käytölle asetettavista yleisistä edellytyksistä ja rajoitustoimenpidettä koskevan päätöksen tai muun ratkaisun tekemisessä noudatettavasta menettelystä. Ehdotuksen ensisijainen tavoite on mahdollistaa kehitysvammaisen henkilön itsemääräämisoikeuden ja itsenäisen suoriutumisen täysimääräinen toteuttaminen.

Vammaislainsäädännön uudistamista jatkettiin osana sosiaalihuollon lainsäädännön kokonaisuudistusta. Tavoitteeksi asetettiin, että vammaisten henkilöiden tarvitsemista erityispalveluista säädetään uudistetussa erityislaissa, joka koskee yhdenvertaisesti kaikkia vammaisryhmiä. Uusi sosiaalihuoltolaki ja siihen liittyvät muut lainmuutokset ovat tulleet pääosin voimaan 1.4.2015. Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä (Valas-työryhmä) päätti työnsä huhtikuussa 2015 ja ehdotti loppuraportissaan lainsäädäntöä uudistettavaksi säätämällä laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä erityispalveluista. Tämän lain valmistelua jatketaan virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä.

Viittomakielilaki (359/2015) tuli voimaan 1.5.2015. Viranomaisten on edistettävä viittomakieltä käyttävän mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään (3 § 1 mom.).

4.13.2 LAILLISUUSVALVONTA

Kantelut

Vuonna 2015 ratkaistiin 219 asiaa, jotka on kirjattu liittyvän vammaisten henkilöiden oikeuksiin. Omia aloitteita OA ratkaisi neljä. Kolmessa omassa aloitteessa oli kyse eräiden ennakoäänestyspaikkojen esteettömyydestä ja vaalikalaisuuden turvaamisen puutteista, joita selostetaan tarkemmin jaksossa 4.17.

Toimenpiteisiin johti 81 kantelua (37 %). Toimenpiteiden määrä on kanslian keskiarvoa huomattavasti korkeampi. Kahdessa asiassa annettiin huomautus ja yhdessä asiassa tehtiin esitys. Käsitteksen lausumiseen johti 67 ja muuhun toimenpiteeseen 12 asiaa. Toimenpiteisiin johtaneiden tapausten lukuisuuden vuoksi läheskään kaikkia vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevia ratkaisuja ei ole mahdollista selostaa tai edes mainita tässä kertomuksessa.

Monet ratkaisut koskivat kuntien sosiaaliviranomaisia. Tämä johtuu siitä, että kunnan tehtävänä on huolehtia sosiaalipalvelujen, kuten kehitysvammaisten erityishuollon ja vammaisuuden perusteella järjestettävien palvelujen ja tukitoimien järjestämisestä. Eniten vammaisia henkilöitä koskevia ratkaisuja (yhteensä 169) oli siten sosiaalihuollon asiaryhmässä. Sosiaalivakuutuksen piiriin kuuluvia asioita oli 20, terveydenhuollossa 12 ja opetuksessa 6.

Vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin liittyvissä kanteluissa oli kysymys muun muassa palveluita koskevasta päätöksentekovelvollisuuden laiminlyönnistä, asiakasmaksuista, asianmukaisesta kohtelusta asiakaspalvelutilanteesta, hakemuksen käsittelyn viivästyttämisestä ja vaikeavammaisen kuljetuspalveluista sekä henkilökohtaisen avun järjestämisestä. Sosiaalivakuutuksessa arvioitavina olivat Kelan menettely tulkkauksen järjestäjänä ja sen ratkaisut niissä sekä Kelan maksamissa vammaisuuksissa. Opetuksen alalla nousi erityisesti esille puutteita oikeusturvan toteutumisessa muun muassa valituskelvoisten päätösten puuttumisen vuoksi. Terveystieteiden huollossa oli kyse lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineen korvaamisesta, lääkinnällisen kuntoutuksen järjestämisestä ja riittävän terveyspalvelun järjestämisestä.

Tarkastukset

Vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen oli teemana kaikilla tarkastuksilla vuonna 2015. Oikeusasiamies toimii laillisuusvalvonnan ohella Yhdistyneiden kansakuntien (YK) kidutuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan mukaisena kansallisena valvontaelimenä (OPCAT, Optional Protocol to the Convention against Torture). Valvontaelin tekee tarkastuksia paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä henkilöitä ja kehitysvammaisten asumisyksiköt ovat yksi tällainen kohde. Tarkastushavainnot käsitellään tämän kertomuksen jaksoissa 3.6 (Vuoden 2015 erityisteema) ja 3.3 (Kidutuksen vastainen kansallinen valvontaelin).

Tarkastuksilla kehitysvammaisten henkilöiden asumispalveluihin ja -yksiköihin OA valvoo erityisesti asiakkaiden oloja, kohtelua ja heidän perusoikeuksiensa toteutumista.

Vammaisten henkilöiden asumisyksiköihin tehtiin tarkastuksia kertomusvuonna seitsemän, joista kuusi tarkastusta kohdistui kehitysvammaisten asiakkaiden yksiköihin ja yksi tarkastus vammaisten henkilöiden asumispalveluihin.

Kehitysvammaisten asumisyksiköistä tarkastettiin Varsinais-Suomen erityishuoltopiirin kuntayhtymän kehitysvamma-alan tuki- ja osamiskeskuksen (KTO) kehitysvammapsykiatrisen tutkimus- ja kriisiosasto (3806/3/15) sekä palvelukodit (4015/3/15); Pirkanmaan sairaanhoitopiirin Tampereen yliopistollisen sairaalan Kehitysvammahuollon palveluista tarkastettiin: Hoi-vayksikkö 2 (Ylinen) (4362/3/15), Psykososiaalinen kuntoutusyksikkö (5153/3/15) ja Nuorten kuntoutusyksikkö (5154/3/15) sekä Eteva kuntayhtymän Hämeenlinnan kehitysvammapsykiatrisen yksikkö (5270/3/15). Lisäksi tarkastettiin sairaille ja vammaisille henkilöille ympärivuorokautista palveluasumista tarjoava yksikkö Uusi-Annila Vihdissä (275/3/15).

Kansaneläkelaitoksen Vammaisten tulkkauspalvelukeskuksen tarkastuksella keskusteltiin tulkkienvälitystoiminnan haasteista, tulkkauspalvelun tiedottamisesta ja julkisista hankinnoista annetun lain vaikutuksesta palvelun järjestämisessä sekä asiakasprofiilin merkityksestä palvelun toteuttamisessa (3701/3/15).

Lausunnot

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle annettiin lausunto hallituksen esityksestä (HE 284/2014 vp) vammaisyleissopimuksen ja sen valinnaisen pöytäkirjan hyväksymisestä (653/5/15). Luonnoksesta hallituksen esitykseksi kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta annettiin lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle (3336/5/15) ja perustuslakivaliokunnalle (4834/5/15) hallituksen esityksestä eduskun-

nalle laiksi kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain muuttamisesta (HE 96/2015 vp). Lisäksi annettiin lausunto sosiaali- ja terveysministeriön vammaisia henkilöitä koskevan sosiaalihuollon erityislainsäädännön uudistamista selvittävän työryhmän muistiosta (2004/5/15).

4.13.3 RATKAISUJA

Sosiaalihuolto

Vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetussa laissa (380/1987, vammaispalvelulaki) vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla vamman tai sairauden vuoksi on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Monet vammaispalveluja koskevat kanteluratkaisut liittyivät erityisesti henkilökohtaisen avun ja kuljetuspalvelujen järjestämiseen sekä vammaispalveluasioiden käsittelyyn kunnassa. Kanteluratkaisuissa kiinnitettiin erityistä huomiota palvelusuunnitelman laatimiselvöllisyyden toteutumiseen.

Lain mukaan vammaispalvelulain mukaisia palveluita ja tukitoimia koskevat päätökset on tehtävä ilman aiheutonta viivytystä ja viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun vammaisen henkilö tai hänen edustajansa on esittänyt palvelua tai tukitointa koskevan hakemuksen. Vammaispalvelulain mukaan palvelujen ja tukitoimien tarpeen selvittäminen on aloitettava viimeistään seitsemäntenä arkipäivänä sen jälkeen, kun vammaisen henkilö taikka hänen laillinen edustajansa tai omaisensa, muu henkilö tai viranomaisen on ottanut yhteyttä sosiaalipalveluista vastaavaan kunnan viranomaiseen palvelujen saamiseksi.

Koska laissa säädetty määräaika on ehdoton, AOA katsoi kaupungin menetelleen vammaispalveluissa säädetyn vastaisesti asiassa, jossa käsittely oli kestänyt neljä kuukautta (5449/4/15).

Eräässä tapauksessa AOA katsoi oikaisuvaatimuksen käsittelyn viivästyneen lainvastaisella tavalla. AOA korosti ratkaisussaan, että haavoittuvassa asemassa olevan henkilön (esimerkiksi vaikeavammainen tai iäkäs henkilö) palvelujen tarve tulee arvioida ja palvelut turvata myös muutoksenhauprosessin aikana. Tämä voi edellyttää esimerkiksi kotiin annettavien palvelujen (esimerkiksi kotipalvelun ja kotisairaanhoidon) järjestämistä, jotta perustuslain 19 §:n 1 momentin mukainen oikeus välttämättömään huolenpitoon voidaan turvata (3264/4/14).

Yksityiset palveluntuottajat

Mikäli kunta järjestää lakisääteisiä tehtäviään, kuten vammaispalveluita, ostamalla palvelujen järjestämisen (ostopalvelusitoumuksella tai maksusitoumuksella) yksityiseltä palveluntuottajalta, kunnan on valvottava ostamiensa tai muutoin järjestämiensä palveluiden järjestämistä ja niiden laatua.

OA:n mukaan ostopalvelutilanteessa on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, mitä palvelusuunnitelmassa on kirjattu avun tarpeesta ja millä tavoin vammaisen henkilön oikeus päätää ja määrätä tehtävistä työsuoritteista voidaan mahdollisimman hyvin toteuttaa ja turvata.

Eräässä tapauksessa henkilökohtaisen avun yhtenä tarkoituksena oli mahdollistaa kantelijan puhelinasiointi päivittäiseen elämään liittyvissä toiminnoissa. Henkilökohtaiselle avustajalle ei tällaisessa tilanteessa kuulu sen arviointi, onko joku puhelu tarpeeton tai välttämätön. Henkilökohtaisella avustajalla tai muulla avustavalla henkilöllä on mahdollisuus kieltäytyä sellaisista työtehtävistä, jotka ovat esimerkiksi hyvän tavan vastaisia. Henkilökohtaisen avun tarkoituksena oli ollut osaltaan mahdollistaa vaikeavammaisen henkilön puhelinasiointi, jolloin viime kädessä vaikeavammaisen henkilö itse vastaa siitä, millaisia yhteydenottoja hän esimerkiksi viranomaisiin tai muuhun tahoon tekee (4012/4/14*).

AOA:n mukaan kaupungin vammaispalveluiden on ostopalveluja kilpailuttaessaan varmistuttava, että kaikki ostopalvelupaikat laativat asiakkaille vuokrasopimuksen kaupungin vammaispalveluohjeen mukaisesti, vaikka kyse olisi lyhytaikaisestakin palveluasumisesta (3882/4/14).

OA katsoi, että kunta ei voi siirtää yhteydenpidon edistämisvelvollisuuttaan yksityiselle palveluntuottajalle. Tapauksessa kantelija ei ollut saanut tavata yksityisen palveluntuottajan asumispalvelussa asuvaa täysi-ikäistä lapsenlastaan eikä asiassa ollut tehty yhteydenpidon rajoittamisesta päätöstä (3585/4/14*).

OA katsoi kunnan sosiaali- ja terveyspalveluiden laiminlyöneen viranomaiselle kuuluvan yleisen informointi- ja tiedottamisvelvollisuuden sekä sosiaalihuollon asiakaslain tarkoittaman selvittämisvelvollisuuden, koska asiakkaiden osallistumisoikeus ei ollut toteutunut kaupungin muuttaessa palvelun (työtoiminta) järjestämistapaa irtisanomalla ostopalvelusopimuksella toteutetun palvelun (ks. jakso Sosiaalihuolto, dnro 2922/4/15* s. 214).

Henkilökohtaisen avun järjestämistavasta päättäminen

Vammaispalvelulain mukaista henkilökohtaista avun järjestämistavasta päättää päätöksenteon oikeutettu kunnan viranhaltija. Järjestämistavasta päätettäessä on kiinnitettävä huomiota vaikeavammaisen henkilön omaan mielipiteeseen, hänen vammasta tai sairaudesta aiheutuvaan tarpeeseen sekä hänen elämäntilanteeseensa kokonaisuudessaan. Vaikeavammaisella henkilöllä ei kuitenkaan ole ehdotonta oikeutta saada palvelua juuri haluamallaan tavalla järjestettynä. Järjestämistapaa koskeva kysymys on mahdollista saattaa erimielisyystilanteessa tuomioistuimen tutkittavaksi.

Vammaispalvelulain säännösten perusteella AOA:n sijainen piti selvänä, että kunta ei voi järjestää omaa palvelutuotantoaan yksinomaan ns.

työnantajamallilla korvaamalla henkilökohtaisesta avustajasta aiheutuvia kustannuksia. Kunnan on yksilöllisesti arvioitava, millä tavoin henkilökohtaista apua kussakin tapauksessa järjestetään ja toteutetaan. Vammaispalvelulain järjestämistapa koskeva säännös ei estä kuntaa järjestämästä henkilökohtaista apua siten, että kunta yhdistelee eri järjestämistapoja tai järjestää osan henkilökohtaiseen apuun sinänsä liittyvistä palveluista ensisijaisen lainsäädännön (sosiaalihuoltolaki) mukaisena palveluna, kunhan maksuttomaksi säädetty palvelu ei tätä kautta muutu maksulliseksi (1163/4/14).

Kehitysvammaiset henkilöt

Kehitysvammaisia henkilöitä koskevissa kanteissa oli kysymys heidän kohtelustaan ja heihin kohdistettujen rajoitustoimenpiteiden käytöstä asumisyksiköissä, palvelujen muusta laadusta sekä palvelusuunnitelman sekä erityishuolto-ohjelman laatimisesta.

OA saattoi kaupungin perusturvalautakunnan tietoon esittämänsä käsityksen kaupungin vammaispalvelun lainvastaisesta menettelystä erityishuolto-ohjelman laatimisessa. Kaupungin vammaispalvelut oli menetellyt asiassa lainvastaisesti, koska kehitysvammaiselle lapselle ei ollut laadittu erityishuolto-ohjelmaa hänen huoltonsa yksilölliseksi toteuttamiseksi kehitysvammalain 34 §:n edellyttämällä tavalla.

Erytyishuollon tarpeessa olevalle lapselle oli myönnetty vuosien ajan kehitysvammalain mukaisia palveluja, mutta erityishuolto-ohjelman laatimiseen ryhdyttiin vasta sen jälkeen, kun kaupunki sai selvityspyynnön eduskunnan oikeusasiamiehen kansliasta.

OA totesi, että erityishuollon palvelujen myöntäminen tai epääminen pelkästään erillisin viranhaltijan päätöksin ei ole kehitysvammalain mukainen menettelytapa. Kehitysvammalaki ei jätä erityishuollosta vastuussa olevalle viranomaiselle harkintavaltaa sen suhteen kenelle erityishuolto-ohjelma laaditaan, vaan laki edellyttää, että eri-

tyishuolto-ohjelma laaditaan kaikille erityishuollon tarpeessa oleville henkilöille.

Erytyishuolto-ohjelman laatimisen lisäksi mahdollisista asiakasmaksuista ja erityishuollona järjestettävien palvelujen määrästä sekä toteuttamistavasta tehdään erilliset muutoksenhakukelpoiset viranhaltijan päätökset. OA totesi vielä, että vammaispalvelulain mukaisen palvelusuunnitelman laatiminen ei poista velvollisuutta laatia kehitysvammalain mukaista erityishuolto-ohjelmaa erityishuollon tarpeessa olevalle henkilölle.

Palvelusuunnitelmaan kirjataan kuvaus asiakkaan toimintakyvystä ja muista hänen palvelujen tarpeeseensa vaikuttavista tekijöistä sekä selvitys kaikista tarvittavista palveluista ja tukitoimista, jotta asiakkaan palvelutarpeeseen voidaan vastata oikein.

Palvelusuunnitelmaan kirjataan myös kehitysvammaisten erityishuollona järjestettävät palvelut. Palvelusuunnitelma eroaa erityishuolto-ohjelmasta sen oikeusvaikutusten osalta, koska palvelusuunnitelma ei ole muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös. Erytyishuolto-ohjelma on suunnitelma niistä palveluista, joihin asiakas on kehitysvammalain mukaisena erityishuollona oikeutettu. Erytyishuolto-ohjelman tekemättä jättäminen saattaa vaarantaa haavoittuvassa asemassa ja erityishuollon tarpeessa olevan henkilön oikeuksien toteutumisen (5215/4/14).

Myös toisessa tapauksessa oli erityishuolto-ohjelma jäänyt laatimatta. OA katsoi lisäksi, että kaupungin kasvatus- ja opetusvirasto oli toiminnut hallintolain ja asiakasmaksulain vastaisesti, koska kantelijalle ei ollut asiakasmaksujen palautusta koskevan hakemuksen johdosta tehty sellaista päätöstä, johon hän olisi voinut hakea oikeusapua.

Viranomaisen toiminnan moitittavuutta lisäksi se, että asia oli ollut kokonaisuudessaan vireillä kaupungin organisaatiossa yli vuoden. OA totesi, että kaupungin sisäiset toimivaltaristiriidat eivät saa johtaa siihen, että asiakas joutuu kärsimään käsittelyn viivästyemisestä, päätöksenteon laiminlyönnistä tai muusta oikeuden menetyksestä.

OA antoi vastaisen varalle huomautuksen kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnalle ja sosiaali- ja terveystoimistolle lainvastaisesta menettelystä erityishuolto-ohjelman laatimisessa ja päätöksentekomenettelyssä, ja kaupungin kasvatus- ja opetusvirastolle laiminlyönnistä päätöksentekomenettelyssä (2807/4/14*).

Kaupungin sosiaali- ja terveyslautakunnan selvityksen mukaan kaikille vammaisille ja kehitysvammaisille henkilöille tehdään yksilöllinen ja henkilökohtainen palvelusuunnitelma. Kuntouttavan päivähoidon tarpeesta tehdään viranhaltijan päätös tarveselvityksen perusteella erityishuoltolain mukaisesti. Harkinnanvaraisen päätöksen päivähoidosta tekee kasvatus- ja opetusviraston varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö. Varhaiskasvatuksesta vastaava päiväkoti tekee palvelusuunnitelmaan perustuvan kasvatussuunnitelman yhteistyössä perheen kanssa.

Kaupungin varhaiskasvatus- ja perusopetuslautakunta oli myös päättänyt muuttaa ohjeistuksen kehitysvammaisten lasten maksuttomasta päivähoidosta kokopäiväiseksi sekä päättänyt palauttaa jo maksettuja päivähoitomaksuja seitsemän lapsen osalta.

Pakkotoimenpiteiden kohdistaminen kehitysvammaiseen henkilöön

Kantelussa arvosteltiin palvelukodin henkilökunnan menettelyä kehitysvammaiseen henkilöön kohdistetuista pakkotoimenpiteistä ja yksityisyyden suojan puuttumisesta lepositeiden käytön aikana palvelukodissa.

OA piti asianmukaisena sitä, että kantelijan jatkuvasta ja välittömästä seurannasta lepositeiden käytön aikana oli huolehdittu. OA katsoi kuitenkin, että lepositeiden käytön aikana kantelijan yksityisyyden suojaamiseen ja kunnioittamiseen ei ollut kiinnitetty riittävästi huomiota. Yksityisyyden suojan tarve oli ollut kantelijan tilanteessa korostunut, koska hänellä ei ollut asianmukaista ja soveltuvaa vaatetusta lepositeiden käytön aikana ja ovi oli ollut auki käytävälle.

OA piti palvelukodin henkilökunnan menettelyä vakavasti moitittavana, koska äärimmäisen pakkotoimenpiteen käyttöön liittyvä menettely oli saattanut loukata vakavasti erityisen haavoittuvassa asemassa olevan kehitysvammaisen henkilön yksityisyyden suojaa ja ihmisarvoisen kohtelun vaatimusta. Seurantalomakkeessa ei ollut kirjauksia lepositeiden käytöstä viimeisen kahden tunnin osalta. OA katsoi, että pakkotoimenpiteiden käyttöä koskevan ohjeen mukainen kirjaamisveloite oli laiminlyöty. OA antoi palvelukodille huomautuksen menettelyvirheistä pakkotoimenpiteen toteutuksessa.

OA kiinnitti myös palvelukodin ja sairaanhoitopiirin sosiaalipalvelujen huomiota pakkotoimenpiteiden käytön yksilölliseen suunnitteluun ja lepositeiden käytön viimesijaisuuteen (4576/4/14*).

Muita ratkaisuja

OA kiinnitti kunnan huomiota siihen, että viranomaisella tulee olla asiallinen peruste määräaikaisen kuljetuspalvelua koskevan päätöksen tekemiseen. OA totesi kunnan toimineen hyvän hallinnon vastaisella tavalla tehdessään vasta 30.12.2014 päätöksen kuljetuspalvelujen järjestämisestä vuodelle 2015. OA:n mielestä kantelijalle oli voinut jäädä oikeutettu ja perusteltu huoli siitä, jatkuuko hänelle myönnetty kuljetuspalvelut aikaisemman päätöksen mukaisessa laajuudessa. Kunnan esittämät syyt – sosiaaliohjelmaan lomautus ja juhlapyhät – eivät ole riittävä peruste siihen, että päätös tehtiin vasta vuoden lopussa. Kunnalla olisi ollut mahdollisuus tarvittaessa myös ilmoittaa kantelijalle aikaisemmassa vaiheessa päätöksen voimassaolon jatkamisesta.

OA korosti kyseessä olevan kunnan erityisen järjestämisvastuuseen kuuluvasta asiasta ja kunkin kysymys on haavoittuvassa asemassa olevasta vaikeavammaisesta henkilöstä, tulee kunnan huolehtia päätöksenteostaan siten, ettei henkilölle synny edun menetyksiä tai epätietoisuutta siitä, millä tavoin hänen asiassaan toimitaan tai tullaan toimimaan (74/4/15*).

OA katsoi, että kaupungin sosiaalitoimi oli toiminut asiassa moitittavalla tavalla, koska kaupunki oli laiminlyönyt järjestää kantelijalle viranhaltijan päätöksellä myönnettyjä päivätoiminnan palveluja yhtenä päivänä viikossa noin vuoden ajan. OA totesi vielä, että mikäli vaikeavammainen asiakas asetetaan jonoon odottamaan sopivan päivätoimintapaikan vapautumista, kunnan viranhaltijan tulee tehdä asiassa kielteinen päätös, johon on liitettävä oikaisuvaatimusohje (3966/4/14).

Oikeusasiamies otti omana aloitteena selvitettäväksi kaupungin virheellisen asiakasmaksunnettelyn korjaamisen sen jälkeen, kun hän oli katsonut aiemmassa päätöksessään (454/4/14), että maksun periminen käyttämättömästä kuljetuspalvelusta oli asiakasmaksulain vastainen.

Kaupunki oli ryhtynyt niihin toimenpiteisiin, joita OA oli omassa aloitteessaan edellyttänyt. OA kiinnitti kuitenkin edelleen kaupungin huomiota siihen, että mikäli kunta on perinyt asiakkaalta liikaa tai väärin perustein asiakasmaksua, on kunnalla velvollisuus palauttaa likaa perityt maksut ainakin silloin, kun asiassa on esitetty palautusta koskeva vaatimus. Mikäli kunta ei vaatimuksen johdosta suostu palautukseen, on kunnan tehtävä asiakkaan vaatimuksen johdosta päätös. Asiakkaalla on tämän jälkeen mahdollisuus saattaa asia viime kädessä tuomioistuimen tutkittavaksi.

Kaupungin sosiaalitoimen selvityksestä ei ilmennyt, oliko se mahdollisesti korvannut jälkikäteen liikaa perimiään maksuja tai selvittänyt kuljetuspalveluasiakkaille heidän mahdollisuuksiaan reagoida kaupungin sosiaalitoimen aikaisempaan virheelliseen menettelyyn (2451/2/15*).

AOA:n sijainen katsoi, että kaupunki ei ollut menettänyt työterveyshuollon maksujen korvaamista koskevassa asiassa lainvastaisesti, kun henkilökohdaisen avustajan työterveyshuollon maksut korvattiin jälkikäteen täysimääräisesti työnantajana toimineelle vaikeavammaiselle henkilölle Kelan ja kaupungin toimesta. Korvaamiskäytäntö voi kuitenkin joissakin tilanteissa vaarantaa haavoittuvassa asemassa olevan vaikeavammaisen henkilön oikeuksien toteutumista, koska työnantajana toi-

miessaan hän voi hakea kela-korvausta vain keran vuodessa tilikauden päätyttyä ja vasta tämän jälkeen kunta korvaa loppuosan työterveyshuollon järjestämisestä aiheutuneista kustannuksista.

AOA:n sijainen kiinnitti sosiaalitoimen huomiota siihen, että hän piti sosiaalihuollon asiakkaan oikeuksien toteutumisen kannalta hyvänä ratkaisuna Kelan korvauslinjauksen mahdollistamaa käytäntöä, jonka mukaan kunta voi maksaa kokonaisuudessaan työterveyshuollon järjestämisestä aiheutuvat kustannukset, jos vammaainen henkilö ei pysty tai halua hoitaa avustajalleen järjestämänsä työterveyshuollon korvausten hakeamista. Tällöin vaikeavammainen henkilö antaa valtakirjan kunnalle, joka voi hakea korvauksen Kelalta vaikeavammaisen työnantajan puolesta (5122/4/14*).

AOA kiinnitti kaupungin sosiaali- ja terveystoimen vammaispalveluiden huomiota palvelusuunnitelman laatimiseen niin, että siinä ilmenee selkeästi myös asiakkaan oma arvio tilanteestaan ja perustelut pitkäaikaisen palvelun lopettamiseksi. Tapauksessa oli kyse vaikeavammaisen henkilön kuljetuspalvelun lopettamisesta (5478/4/14).

Sosiaalivakuutus

Kuulovammaisten, kuulonäkövammaisten ja puhevammaisten henkilöiden tulkkauspalveluiden järjestämisvelvollisuus siirtyi kunnilta Kelalle 1.9.2010. Kela voi järjestää tulkkauspalvelun joko tuottamalla palvelun itse tai hankkimalla sen muilta palveluntuottajilta. Tulkkauspalveluiden välityskeskustoiminta muuttui Kelan omaksi toiminnaksi 1.1.2014.

Eräässä tapauksessa vammaisten tulkkauspalvelukeskuksen huolimattomuus hakemuksen käsittelyssä oli aiheuttanut sen, että kantelijalle ei ollut välitetty hänen opiskeluunsa tarvitsemiaan tulkkeja. Kantelijalle oli myönnetty oikeus opiskelutulkkaukseen vasta sen jälkeen, kun aika, johon hänen hakemuksensa kohdistui, oli jo kulu-
nut (951/4/14).

Tarjouskilpailu puhevammaisten tulkeista aiheutti viivettä palvelun toteuttamisessa. OA:n mielestä tarjouskilpailu ja sen lopputulos eivät olleet pätevät peruste sille, että asiakkaalle ei järjestetä hänen tarvitsemaansa tulkkauspalvelua (1331/4/14).

Kelan vammaistuet ja palvelut -ryhmässä tehdään keskitetysti päätöspohjat tulkkauspalveluihin annettaviin ratkaisuihin. Tämän vuoksi hakemuksien käsittely oli osittain viivästynyt. OA katsoi, että viivästyksille ei ollut esitetty perustuslain 21 §:n kannalta hyväksyttäviä syitä. OA piti Kelan selvityksessään mainitsemia kehittämistoimia välttämättöminä (3771/4/14 ja 1315/4/14*).

Asiantuntijalääkärin osallistuminen vammaisetusasian käsittelyyn Kelassa

Kelan etuuskäsittelijä oli päättänyt eläkkeensaajan korotettua hoitotukea koskevan hakemuksen yksin asiantuntijalääkärinä kuulematta. Kantelija oli valittanut päätöksestä ja Kela oli asiantuntijalääkärin lausunnon jälkeen myöntänyt kantelijalle hänen hakemansa etuuden.

Kela on ohjeistanut sisäisesti sen, milloin asiantuntijalääkärin arvio pyydetään vammaisetusasioiden ja siten myös eläkettä saavan hoitotukiasioiden käsittelyssä. Viime kädessä etuuskäsittelijä ratkaisee harkinnallaan sen, pyytääkö hän yksittäisessä asiassa asiantuntijalääkärin arviota vai ei.

Kela oli päättänyt saman aineiston perusteella eri lopputulokseen sen jälkeen kun asiaan oli saatu asiantuntijalääkärin näkemys. AOA katsoi, että Kelan toimihenkilö ei ollut menetellyt lainvastaisesti hylätessään kantelijan korotettua hoitotukea koskevan hakemuksen. Kelan selvityksen mukaan toimihenkilöllä oli lupa tehdä ratkaisuja ilman asiantuntijalääkärin arviota.

AOA piti asiakkaan oikeusturvan toteutumisen näkökulmasta ongelmallisena sitä, että lääketieteellistä erityisosaamista omaamaton toimihenkilö ratkaisee ilman Kelan lääkärin arviota etuusasian, jossa on arvioitavana uusi lääkärinlausunto, joka sisältää uusia tietoja asiakkaan toimintakyvystä. Lähtökohtaisesti AOA piti kritiikille alttiin

na myös sitä, että toimihenkilön harkinnassa on se, pyytääkö hän yksittäisessä asiassa asiantuntijalääkärin arvioon vai ei. Kelan lääkärin tehtävänä on esittää vakuutuslääketieteellinen arvio siitä, täytyvätkö tietyn etuuden myöntämisen edellytykset.

AOA korosti, että asian käsittelyn ensiasteessa tulisi täyttää perustuslain 21 §:ssä turvatut perusoikeudet kuten asian asianmukaisen käsittelyn ja selvittämisen. Asiakkaan oikeusturvan toteutumisen näkökulmasta on epätydyttävää, että vasta muutoksenhakua käyttämällä asiakkaalla on mahdollista saada asiantuntijalääkärin arvio asiaan (5222/4/14*).

Terveydenhuolto

OA katsoi, että kehitysvammaisen henkilön oikea hoitopaikka ei ollut somaattisen sairaalan turvahuone eikä myöskään psykiatrinen sairaala. Koska henkilön tarvitsemaa hoitopaikkaa ei ollut saatavissa Ylisen hoiva- ja kuntoutuspalveluista, hänen tarvitsemansa hoito olisi tullut hankkia sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionavustuksesta annetun lain mukaisesti muulla vaihtoehtoisella tavalla, esimerkiksi ostopalveluna toiselta paikkakunnalta (ks. jakso Terveydenhuolto, dnro 1428/4/14* s. 228).

Opaskoiran poisottaminen

Päätös opaskoiran poisottamisesta tehtiin HUS:n Silmätautien klinikan kuntoutuspoliklinikalla sillä perusteella, että henkilö ei ollut noudattanut allekirjoittamansa sopimuksen sopimusehtoja opaskoiran käytöstä ja hallinnasta, ja hän oli kohdellut opaskoiraa kaltoin. Samalla peruutettiin myös hänelle tältä osin myönnetty maksusitoumus. Henkilölle ilmoitettiin päätöksestä suullisesti, eikä hänen kanssaan keskusteltu eikä hänelle varattu tilaisuutta lausua mielipidettään asiasta ennen päätöksen tekemistä.

Vaikka potilaalla ei ole subjektiivista oikeutta tiettyyn hoitoon tai – kuten tässä tapauksessa –

tiettyyn lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineeseen, potilasta tulee hoitaa yhteisymmärryksessä hänen kanssaan siten kuin potilaslaissa säädetään. Tämä merkitsee sitä, että ennen kuin opaskoiran poisottamista päätettiin Silmätautien klinikan kuntoutuspoliklinikalla, sen olisi tullut antaa henkilölle potilaslaissa tarkoitettu selvitys tilanteesta ja kuulla häntä hallintolain mukaisesti. Lisäksi OA totesi, että maksusitoumuksen peruuttamisesta olisi tullut tehdä kirjallinen päätös (350/4/14*).

OA:n käsityksen mukaan sairaanhoitopiirin ohjeistus ei ollut sopusoinnussa lainsäädännön kanssa, koska lääkinnällisen kuntoutuksen apuväline voi olla samalla myös henkilökunnan työergonomiaa helpottava väline. Apuvälineen luovutuksen perusteena on aina potilaan lääketieteellinen tilanne sekä tapauskohtainen ja yksilöllinen tarvearvio. OA:n mielestä suihkutuoli olisi tullut myöntää CP-vammaisen, nelirajahalvaantuneelle potilaalle lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineenä (ks. jakso Terveydenhuolto, dnro 2778/4/15* s. 226).

Opetus ja kulttuuri

OA katsoi koulun menetelleen perusopetuslain vastaisesti, kun rehtori ei ollut liittännyt valitusosoitusta päätökseen oppilaan opetuksen järjestämisestä toisin. Samassa tapauksessa kantelijaa ei ollut myöskään ohjattu hakemaan toivomaansa henkilökohtaista avustajaa lapselleen tilanteessa, jossa opetuksen järjestäjä oli järjestännyt lapsen avustajapalvelut luokkakohtaisen avustajan turvin. Hallintopäätökseen huoltajat olisivat halutessaan voineet hakea muutosta hallinto-oikeudesta ja saada asiansa siten tuomioistuimen arvioitavaksi.

OA korosti, että oikeus perusopetukseen ja opetukseen osallistumisen mahdollistavat tukipalvelut ovat lapsen subjektiivisia oikeuksia. Mikäli oppilaan huoltajan ja opetuksen järjestäjän näkemykset oppilaan tuen tarpeesta ja sen järjestämisestä ovat erilaiset, huoltajan ensisijainen

oikeusturvakeino on hakea muutosta päätökseen (4716/4/14*).

OA katsoi kaupungin sivistystoimen ylittäneen harkintavaltansa määrätessään hallinto-oikeuden päätöksestä huolimatta vaikeavammaisen lapsen opetuspaikaksi saman koulun, jonka hallinto-oikeus oli katsonut olevan liian kaukana, ja koulumatkan muodostuvan liian rasittavaksi oppilaan terveydentila huomioden.

OA katsoi myös, että opetuksen järjestäjän olisi tullut turvata lapsen oikeus koulunkäyntiin ja opetukseen hänen edellytystensä mukaisesti myös koko sinä aikana, kun huoltajien valitus opetuspaikan osoittamista koskevaan päätökseen oli vireillä hallinto-oikeudessa. Tapauksessa lapsi oli käytännössä jäänyt vaille opetusta syyslukukauden ajan (1995/4/14).

Muita ratkaisuja

Oikeusaputoimiston sisäänkäynnin esteettömyys

Oikeusaputoimistoon ei päässyt pyörätuolilla muutoin kuin soittamalla ovesta ilmoitettuun puhelinnumeroon. OA:n mielestä se, että asiakkaiden vastaanottotiloihin pääseminen edellyttää pyörätuolia käyttävältä puhelinsoittoa, asettaa heidät tosiasiaassa eriarvoiseen asemaan niiden kanssa, jotka pääsevät kulkemaan ovesta omatoimisesti. OA totesi, että soittaminen myös edellyttää, että pyörätuolia käyttävällä on mukanaan matkapuhelin tai muutoin mahdollisuus soittaa ilmoitettuun numeroon ja että tästä aiheutuu hänelle myös kustannuksia.

OA:n käsityksen mukaan tässä tapauksessa tarvittavat muutokset esteettömän kulun järjestämiseksi olisivat olleet suhteellisen vähäiset. OA katsoi, että tällaiset muutokset olisivat tarpeen vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseksi. OA saattoi käsityksensä oikeusaputoimiston johtavan julkisen oikeusavustajan tietoon. Lisäksi OA lähetti jäljennöksen päätökseen

tä oikeusministeriölle sekä pyysi oikeusaputoimistoa ja oikeusministeriöltä ilmoittamaan, mihin toimenpiteisiin ne ovat päätöksen johdosta ryhtyneet (3181/4/14*).

Oikeusaputoimisto ilmoitti, että sen kahdesta Turun keskustassa sijaitsevasta toimipaikasta toisen toimitilat sijaitsevat suojellussa vanhassa Postitalossa ja että sen rakenteisiin ja ulkonäköön vaikuttaviin muutoksiin ei saada helposti lupia. Oikeusaputoimisto oli muuttamassa pois kyseisiä tiloista. Oikeusaputoimiston kotisivuille oli lisätty ohjeet pyörätuolilla liikkuville asiakkaille. Ohjeistuksessa mainitaan oikeusaputoimiston toisessa toimipaikassa olevan esteetön kulku pyörätuoliasiakkaille.

Oikeusaputoimiston ja oikeusministeriön/Senaatti-kiinteistöt Oy:n kanssa on aloitettu projekti, jonka tarkoituksena on hankkia oikeusaputoimistolle uudet toimitilat Turun keskustasta. Projektin tulisi olla valmis vuoden 2016 aikana. Uusiin toimitiloihin rakennetaan nykyisten säännösten mukaiset esteettömät kulkuyhteydet ja suunnittelussa otetaan erityisesti huomioon liikkumisesteetöntä rakentamista koskevat määräykset.

OA:n mielestä on tärkeää, että poliisin toiminnassa ja koulutuksessa kiinnitetään huomiota vammaisten henkilöiden oikeuksiin. Tarvittaessa esimerkiksi rangaistusvaatimuksen kirjaamiskäytännöissä on yhdenvertaisuuslain 15 §:ssä tarkoitettulla tavalla huomioitava vammaisen henkilön erityistarpeet.

Kaakkois-Suomen poliisilaitoksen lausunnon mukaan laitoksen käytäntönä on, että ajoneuvon kuljettajalla on rangaistusvaatimusten kirjaamistilanteissa halutessaan mahdollisuus odottaa autossaan. Tällainen käytäntö turvaa OA:n näkemyksen mukaan kohtuudella liikuntarajoitteisten henkilöiden aseman tilanteessa (3703/4/14).

Kantelijan asiamiehen mielestä pitkäaikaisvammalle olisi tullut laatia kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukainen erityishuolto-ohjelma, jonka puitteissa kuntoutuksen tarvetta olisi tullut selvittää ja kuntoutusta järjestää.

AOA:n mukaan sen seikan selvittäminen, sovelletaanko kantelijaan kehitysvammalakeja ja onko hän laissa tarkoitettuna erityishuollon tarpeessa, kuuluu viranomaiselle, jonka tulee huolehtia tässä tapauksessa erityishuollon järjestämisestä ja jolle tulee tehdä erityishuoltoon pyrkimistä koskeva aloite (3641/4/14). Tätä tapausta selostetaan tarkemmin jaksossa 4.7.